

Codi: 244099 **Curs 2007-08**
Assignatura: **Dificultats d'aprenentatge: anàlisi i actuació psicoeducativa**
Departament: Psicologia Evolutiva i de l'Educació
Caràcter: Optativa
Cicle: Segon
Matèria optativa: Aprenentatge Escolar
Bloc específic: Educació
Bloc afi: Avaluació psicològica en àmbits específics

Crèdits totals: 6
Crèdits teòrics: 4 Hores presencials setmanals: 3
Crèdits pràctics: 2 Hores tutoritzades setmanals: 1

Coordinador: Javier Onrubia Goñi

DESCRIPTORS

Els descriptors són indicadors del contingut de l'assignatura i són els següents: necessitats educatives especials i atenció a la diversitat; contextos i continguts curriculars; orientació educativa; avaluació i intervenció psicopedagògica.

RECOMANACIONS

Per seguir amb aprofitament l'assignatura és convenient haver cursat Psicologia de l'Educació.

OBJECTIUS

Objectius generals

—Aquesta assignatura està orientada a promoure en l'alumnat el desenvolupament d'una sèrie de coneixements que, integrats amb els aportats per altres assignatures, els capaciti per donar una resposta eficaç a la diversitat de necessitats educatives que puguin generar-se en els processos d'ensenyament-aprenentatge dins de l'àmbit escolar i familiar.

—L'assignatura adopta una perspectiva eminentment pràctica, sense oblidar, però, la necessitat de disposar de marcs conceptuals potents que permetin, d'una banda, integrar tot un conjunt de coneixements que els alumnes van adquirint al llarg de l'ensenyament i, d'altra banda, entendre i poder aprofundir en el treball d'avaluació i d'assessorament psicològic als centres escolars.

—També es pretén apropar l'alumne a l'ús dels instruments tècnics, metodològics i teòrics emprats habitualment pels psicòlegs i psicòlogues que desenvolupen la seva activitat professional en aquest àmbit.

—La docència de l'assignatura s'organitza al voltant d'una seqüència d'aspectes teòrics, de situacions-problemes i d'anàlisi de casos per tal d'arribar a conèixer els principis bàsics per a l'avaluació i l'orientació de la intervenció. Amb la presentació i l'explicació dels coneixements teòrics i conceptuals implicats en la resolució d'aquests problemes i en els casos i amb la lectura i l'anàlisi d'alguns documents que aporten informacions i elements rellevants i necessaris, l'alumne podrà fer un abordatge al més significatiu possible.

Objectius específics

—Ajudar els alumnes a aprofundir en les relacions que s'estableixen entre l'àmbit professional de la intervenció psicològica evolutiva i de l'educació, la psicologia de la instrucció i altres disciplines i/o branques de la psicologia.

—Ajudar els alumnes a situar els objectius, les funcions i les tasques de l'avaluació, l'assessorament i la intervenció psicològica en el marc de donar educació a tots els escolars adaptant els objectius, contextos i continguts educatius a la seva diversitat i a les seves necessitats educatives.

—Ajudar els alumnes a conèixer l'organització de la intervenció psicològica als centres d'educació infantil i primària i d'educació secundària obligatòria del nostre país.

—Ajudar els alumnes a comprendre la necessitat de disposar de coneixements específics i contextualitzats per tal d'interpretar i intervenir, des d'una perspectiva psicològica, en situacions educatives especials.

—Ajudar els alumnes a apropiar-se i utilitzar de manera estratègica coneixements conceptuals, procedimentals i actitudinals útils i rellevants per a la intervenció psicològica en l'àmbit de les dificultats d'aprenentatge.

—Ajudar els alumnes a adquirir hàbits de treball compartit i actituds de col·laboració interdisciplinària, respecte i discreció que els capacitin per a l'actuació en tasques amb altres professionals i persones que intervenen en les situacions educatives especials.

TEMARI

Teoria

TEMA 0. PRESENTACIÓ

Presentació i explicació del programa de l'assignatura. Estat inicial: motius, expectatives i coneixements previs.

UNITAT 1. ELS PROCESSOS D'APRENTATGE i LES DIFICULTATS D'APRENTATGE

Explicacions dels processos normals d'aprenentatge. Relació amb els continguts curriculars. El concepte de *dificultat d'aprenentatge*. Evolució històrica. Definicions i classificacions. Diferents tipus de models explicatius. Les dificultats d'aprenentatge relacionades amb els continguts escolars i amb les dimensions verbals i visuals. Les dificultats d'aprenentatge en relació amb els trastorns del desenvolupament. Factors socials, emocionals i motivacionals que influeixen en les dificultats d'aprenentatge.

Lectures: (les cites senceres es troben en l'apartat de bibliografia)

- Dockrell y McShane, Cap. 1: La comprensión de las dificultades de aprendizaje, pp. 13 –38
- Escoriza (1998), Capítulo 2: Perspectivas psicológicas y explicación de las dificultades de aprendizaje, pp. 51 –127

UNITAT 2. DIFICULTATS DEL LLENGUATGE ORAL I ESCRIT

Definicions i etiologies Classificació de les dificultats.

Problemes del llenguatge oral i de comunicació. Definició i diferència entre trastorn i retards simples del llenguatge. Implicacions clíniques i educatives.

Dificultats d'escriptura i dificultats de lectura. Comprensió i metacognició. La dislèxia i la disortografia. Família i pràctiques comunitàries de verbalització, de lectura i d'escriptura. Alfabetització emergent: el vincle d'afecte i l'alfabetització.

Avaluació i intervenció psicològica específica en aquests dominis. La verbalització com a forma de reorganització dels coneixements i les diverses formes de representació gràfica dels coneixements. Diversitat lingüística i immigració. Dificultats d'aprenentatge i transferència lingüística. Sistemes alternatius i augmentatius de la comunicació i la seva relació amb l'aprenentatge de l'escriptura

Lectures

- Dockrell y McShane, Cap. 3, Dificultades específicas de lenguaje. pp. 65-94
- Dockrell y McShane, Cap. 4, Dificultades específicas de lectura. pp. 95-126
- Marchesi, Cap. 4, Los problemas de lenguaje en la escuela, M. Valmaseda, pp. 101-126
- Marchesi, Cap. 5, El lenguaje escrito y sus dificultades: una visión integradora. E. Sánchez, pp. 127-159
- Presley, Cap. 3, Los niños que tienen problemas para aprender a leer, pp.71-92

UNITAT 3. PROBLEMES AMB LES MATEMÀTIQUES I EL DÈFICIT D'ATENCIÓ AMB I SENSE HIPERACTIVITAT

Dificultats amb el càlcul, les matemàtiques i altres continguts curriculars relacionats amb els nombres.

Dificultats de processament de la informació numèrica. Les operacions amb símbols numèrics. Tipus de problemes. La notació matemàtica, la representació diagramàtica de taules, gràfics i mapes.

Dèficits d'atenció, amb i sense hiperactivitat. Evolució dels conceptes i etiologia. Les dificultats d'aprenentatges escolars i familiars que acompanyen el DAH. Especificitat de la intervenció psicològica i relació amb altres abordatges terapèutics.

Lectures

- Dockrell y McShane, Cap. 5, Dificultades específicas del número. pp. 127-152
- Miranda, pp.13-14 33-45 i 88-91

UNITAT 4. AVALUACIÓ I INTERVENCIÓ PSICOEDUCATIVA EN LES DIFICULTATS D'APRENENTATGE: UNA MIRADA TRANSVERSAL

Les aportacions de la psicologia evolutiva, de l'educació i altres disciplines en la intervenció psicològica. Els enfocaments psicològics evolutius i constructivistes. La concepció constructivista com a marc de referència i instrument d'anàlisi de la intervenció.

Elaboració d'hipòtesis. La intervenció preventiva. Diagnòstic, els instruments d'avaluació, pla de treball i seguiment. Les adaptacions curriculars.

Serveis i recursos especialitzats d'orientació i intervenció psicològica: funcions i tasques del psicòleg i d'altres professionals. Els informes. Adaptació de l'ensenyament, atenció a la diversitat i intervenció psicològica. Treball conjunt amb mestres, psicopedagogs, educadors socials i metges. La comunicació amb les famílies

Lectures

- Dockrell y McShane, Cap. 2, La evaluación de las dificultades de aprendizaje, pp 39-64 i Cap. 7, Principios de intervención, pp. 181-208
- Marchesi y col., Cap. 14, La evaluación psicopedagógica, C. Giné, pp.389--409 i Cap. 15, La atención a la diversidad en el aula y las adaptaciones del currículo, R. Blanco, pp. 411-438
- Bryant i Bradley, Cap 7, Dos formas de enseñar a los lectores retrasados y Cap 8, Los dos métodos en la práctica, pp. 111- 141
- Escoriza (1998) Cap. 4, La concepción constructivista del aprendizaje escolar y de la enseñanza como fundamentación explicativa de las dificultades de aprendizaje, pp. 194-223

Pràctiques (vegeu fitxes adjuntes)

Activitats pròpies de l'estudiant (vegeu fitxes adjuntes)

BIBLIOGRAFIA

Bibliografia fonamental

- DOCKRELL, J. y MCSHANE, J. (1997) Dificultades de aprendizaje en la infancia. Barcelona: Paidós.
- ESCORIZA, J. (1998) Conocimiento psicológico y conceptualización de las dificultades de aprendizaje. Barcelona: EUB.
- MARCHESI, A.; COLL, C. y PALACIOS, J. (1999) Desarrollo psicológico y educación. Vol. 3. Trastornos del desarrollo y necesidades educativas especiales. Madrid: Alianza.
- MIRANDA, A.; VIDAL-ABARCA, E. Y SORIANO, M. (2004) Evaluación e intervención educativa en dificultades de aprendizaje. Madrid: Pirámide.
- TEBEROSKY, A. (2001) Propuesta constructivista para aprender a leer y a escribir. Barcelona: Vicens Vives.

Bibliografia d'aprofundiment

- ACOSTA, V. Y MORENO, A. (2003) Dificultades de lenguaje, colaboración e inclusión educativa. Barcelona: Ars Medica
- BASSEDAS, E. et al. (1991) Intervención educativa y diagnóstico psicopedagógico. Barcelona: Paidós.
- BRYANT, P. Y BRADLEY, L. (1998) Problemas infantiles de lectura. Madrid: Alianza.
- COLL, C. (Coord.) y ONRUBIA, J. (1999) Observació i anàlisi de les pràctiques d'educació escolar. Barcelona: EDIUOC.
- CRYSTAL, D. (1993) Patología del lenguaje. Madrid: Cátedra
- FERREIRO, E. (1996) Alfabetización: Teoría y práctica. México; Siglo XXI.
- ESCORIZA, E. (Coord.) (1999) Dificultades de aprendizaje e intervención psicopedagógica. Barcelona: EUB
- MENDOZA, E. (Coord.) (2001) Trastorno específico del lenguaje (TEL). Madrid: Psicología Pirámide
- MIRANDA, A. (2001) (Comp.) Déficit de atención y dificultades de aprendizaje. Actas del 1er Congreso Internacional. Valencia.
- MORAIS, J. (1998) El arte de leer. Madrid: Visor-Aprendizaje
- PEREZ SOLIS, M. (2003) Orientación educativa y dificultades de aprendizaje. Madrid: Thomson
- PRESLEY, M. (1999) Cómo enseñar a leer. Barcelona: Paidós
- del RIO, M.J. i TORRENS, V. (coords.) (2006) Lenguaje y comunicación en trastornos del desarrollo. Madrid: Pearson.

Webs:

Learning Disabilities and other ADD-ADHD resources at Family Education.com.url

AVALUACIÓ

Els alumnes podran optar per dues modalitats diferents d'avaluació. En les dues modalitats l'aprovat s'obté amb 5 punts sobre 10.

Modalitat I

Prova escrita sobre els continguts de les quatre unitats del programa. La prova tindrà lloc el dia i l'hora establerts per la facultat, i constarà d'una sèrie de preguntes breus, cadascuna de les quals serà puntuada entre 0 i 1 punts (10 punts sobre 10).

Els alumnes que per la raó que sigui no assisteixin regularment a classe hauran d'acollir-se obligatòriament a aquesta modalitat d'avaluació.

Modalitat II

Per als alumnes que assisteixin regularment a classe i realitzin les pràctiques, aquesta modalitat consta de dues parts:

1. Pràctiques. Resolució d'un cas. Participació activa en les sessions de pràctiques. Presentació per grups d'un informe de pràctiques i d'una exposició oral sobre els continguts treballats. Aquest treball recollirà els supòsits pràctics que s'aniran elaborant a la classe. L'elaboració del treball serà guiada per la professora, tant a les classes com a les tutories previstes per al treball propi de l'alumnat (tres punts).
2. Prova escrita sobre els continguts de les quatre unitats del programa. La prova es durà a terme el dia i l'hora establerts per la facultat i constarà d'una sèrie de preguntes breus, que puntuaran cadascuna entre 0 i 1 punt, (7 punts sobre 10, l'aprovat serà a partir de 3,5 punts). S'ha d'aprovar la prova escrita per poder-hi sumar la nota de pràctiques.

L'estudiant que vulgui acollir-se a l'avaluació única haurà de manifestar aquesta decisió per escrit al seu professor dintre del termini de vint dies naturals, comptables des de l'inici del període lectiu del semestre, com estableix la normativa complementària d'avaluació i qualificació dels aprenentatges de la Facultat de Psicologia.

**PRÀCTIQUES DE L'ASSIGNATURA OPTATIVA
DIFICULTATS D'APRENTATGE: ANÀLISI I ACTUACIÓ PSICOEDUCATIVA**

Pràctica (obligatòria)

Títol de la pràctica	Anàlisi i resolució d'un cas pràctic
Tipus de pràctica	Problema.
Objectius	Mitjançant aquesta pràctica, es pretén que l'alumne incrementi els seus coneixements sobre l'àmbit professional de la intervenció psicològica; compregui l'interès i la potencialitat del treball coordinat de xarxes de serveis de diversos àmbits; sigui capaç d'aportar hipòtesis de treball i d'intervenció argumentades; es familiaritzi amb diverses estratègies útils per a l'avaluació i la intervenció: observació de situacions d'ensenyament i aprenentatge, preparació i gestió d'entrevistes, determinació de perfils de desenvolupament, anàlisi documental, planificació de processos de valoració i intervenció psicoeducativa i, finalment, posi en pràctica tot un conjunt d'estratègies de col·laboració i treball conjunt i trobi un context adequat per actualitzar les actituds de col·laboració, respecte, rigor, discreció i confidencialitat que han de presidir l'actuació professional.
Contingut	<p>Fase 1 L'estudiant ha de:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Visionar un vídeo. 2. Constituir un grup de treball (4-6 persones). 3. Discutir sobre les situacions emeses en el vídeo. 4. Analitzar els coneixements de què disposa i també aquells dels quals encara no disposa. Superar possibles errors mitjançant la recerca bibliogràfica. 5. Llegir els documents indicats per la professora, analitzar-los i fer-ne una primera interpretació de la situació que es presenta amb el grup de treball. 6. Elaborar amb el grup de treball una fitxa-informe sobre la pràctica que s'ha dut a terme: hipòtesis inicials, interpretacions i dades que falten. 7. Posar en comú amb el grup-classe les descripcions i interpretacions que se'n deriven. <p>Fase 2 L'estudiant ha de:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Llegir els documents indicats per la professora. 2. Buscar informació, a través de la biblioteca i la xarxa, sobre l'avaluació del tipus de dificultat que es treballa en la pràctica. 3. Analitzar les informacions trobades per cada àmbit en el grup de treball corresponent. 4. Posar en comú les informacions trobades. 5. Fer una proposta de planificació de valoració psicològica. 6. Elaborar amb el grup de treball una fitxa-informe sobre la pràctica que s'ha dut a terme. 7. Posar en comú amb el grup-classe les descripcions i interpretacions que se'n deriven <p>Fase 3 L'estudiant ha de:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Llegir els documents indicats per la professora i altres que puguin contribuir a comprendre millor la situació que es tracta. 2. Prendre decisions sobre estratègies que calgui posar en marxa en la intervenció psicològica: observació de situacions de descripció de les dificultats i d'ensenyament i aprenentatge, preparació i gestió

	<p>d'entrevistes, anàlisi documental.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Contrastar les decisions preses amb aquelles que han decidit altres grups de treball, i amb les que es van portar a terme realment. 4. Elaborar amb el grup de treball una fitxa-informe sobre la pràctica que s'ha dut a terme: proposta d'intervenció. 5. Posar en comú amb el grup-classe les descripcions i interpretacions que se'n deriven. 6. Iniciar la planificació d'una exposició oral sobre un aspecte del cas tractat.
Durada	Deu sessions de 90 minuts (dues de preparació conjunta i vuit de presentacions i posada en comú).
Avaluació	L'informe-fitxa de cadascuna de les tres fases de la pràctica serà adjuntat al document de síntesi que els alumnes aniran realitzant durant el curs; per als alumnes de la modalitat I, les pràctiques s'avaluaran en l'examen.

**ACTIVITATS PRÒPIES DE L'ESTUDIANT
DE L'ASSIGNATURA OPTATIVA
DIFICULTATS D'APRENENTATGE: ANÀLISI I ACTUACIÓ PSICOEDUCATIVA**

Activitat pròpia única

Títol de l'activitat	Lectura i preparació de documents per al seguiment conceptual de l'assignatura
Objectius	L'objectiu és assegurar el coneixement en profunditat dels aspectes d'àmbit més teòric de l'assignatura.
Contingut	El treball propi de l'alumne consistirà en la lectura de documents de treball, dels quals se n'haurà d'assegurar la comprensió dels continguts.
Durada	Com a mitjana l'alumne dedicarà entre 16 i 20 hores a aquesta activitat.
Avaluació	Aquesta activitat s'avalua en la pròpia elaboració del document de síntesi o en el seu cas, de l'examen.